

Develop a structural model of happiness of mothers with children with intellectual disabilities based on psychological capital with the mediation of cognitive flexibility and emotional regulation

Mahrokh Gharati¹ , Liela Kashani Vahid² , Maryam Asaseh³

1. Ph.D Candidate in Psychology and Exceptional Children Education, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: Mahrokh.garaati@gmail.com
2. Assistant Professor, Department of Exceptional Child Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: L.kashani@srbiau.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Exceptional Child Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: M.asase@srbiau.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 02 August 2023
Received in revised form
02 September 2023
Accepted 07 October
2023
Published Online 21 June
2024

Keywords:
happiness,
intellectual disabilities,
psychological capital,
cognitive flexibility

ABSTRACT

Background: The birth and presence of a child with intellectual disability in families will lead to different types of emotional and cognitive reactions. Therefore, some of the mother's of such children do not have flexible thinking and as a result the ability of operation in unpalatable condition becomes more difficult and they can not manage there emotion in such conditions easily. Also, these mothers suffer more tensions due to the lack of high psychological capital.

Aims: The aim of this research was to develop a structural model of happiness of mothers with children with intellectual disabilities based on psychological capital with the mediation of cognitive flexibility

Methods: The method of the present study was applied in terms of purpose and in terms of descriptive nature, and is based on structural equation modeling method. The statistical population of this research included mothers with children with intellectual disabilities who have a file in Tehran's special education organization (Tehran's exceptional schools, academic year 1401-1400).. by considering the possibility of drop off, of samples, the sample size in the present study was also considered to be 300 people from Tehran. The sampling method used is also called availability. Oxford happiness questionnaire (Argyle, 2005), psychological resource questionnaire (Luthans Et all, 2007), and cognitive flexibility questionnaire (Dennis & Vander Wal, 2010) were used to collect data. Data were analyzed using Pearson correlation tests using SPSS version 25 software and structural equation modeling using Amos version 8.8 software.

Results: results showed that happiness based on psychological resources of mothers who have children with intellectual issues (through flexibility) has indirect effect ($P= 0/000$). About 77% of the mentioned relationship is explained by the effect of psychological resources on happiness through flexibility ($P= 0/020$).

Conclusion: It seems that considering that mothers with children with intellectual disabilities are less flexible in dealing with issues and problems and can hardly accept issues and problems, therefore, it is better to conduct more extensive research with more samples in These families should be done.

Citation: Gharati, M., Kashani Vahid, L., & Asaseh, M. (2024). Develop a structural model of happiness of mothers with children with intellectual disabilities based on psychological capital with the mediation of cognitive flexibility and emotional regulation. *Journal of Psychological Science*, 23(136), 785-800. [10.52547/JPS.23.136.785](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.785)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 136, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.136.785](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.785)

✉ **Corresponding Author:** Liela Kashani Vahid, Assistant Professor, Department of Exceptional Child Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
E-mail: L.kashani@srbiau.ac.ir, Tel: (+98) 9127165374

Extended Abstract

Introduction

The birth and presence of a child with intellectual disability in families will lead to different types of emotional and cognitive reactions. Today and in a world where stress-causing factors are increasing daily in human life, as a result, people experience more anxiety, which has a negative effect on a personal performance and causes a decrease in satisfaction and happiness (Johnson and Oland, 2017; Myers. and Diener, 2018). One of the most important features that makes a person adapt in difficult situations and increase the quality of life is psychological resource (Etikarina, 2018; Kahn and Gadanesech, 2019). Having high psychological resource, in addition to coping with stressful situations, enables person to be less effective by daily stressful situations, as a result, such people have more happiness and psychological health (Dato and Valdez, 2016). Cognitive flexibility focuses on improving memory, attention, behavior and reaction to internal and external changes (Anker and Han, 2015), which often results in a decline in cognitive skills, especially memory, with age (Karan, 2018). Now, according to the researches that have been done in this field (Purakbaran, Mehrabi, Zareeti, Timourzadeh, Dehghanzadeh, 2013; Rostami, Jabari, and Mojawar, 2016; Sheikh-ul-Islami, Mohammadi, and Ismaili Qomi, 2015; Krivand, Guderzi and Ghaffari, 2015; Faridouni, Heydari, Saadi, Ehtshamzadeh, Pasha, 2020; Guderzi et al., 2018; Dickstein et al., 2007) and the positivist approach considers its ultimate goal to identify methods that lead to human well-being and happiness (Sheldon and Libomirski, 2019). Also, the type of disability of the child affects the happiness, cognitive flexibility and emotion regulation of the mothers of these children, the mothers of these children do not have flexible thinking, and as a result, it becomes more difficult for them to function in adverse conditions (Haq Ranjbar et al., 2018) and these people in stressful situations are more affected by daily stressful events and cannot manage their emotions well in such situations. Therefore, the purpose of this research was to develop a structural model of happiness of mothers with

children with intellectual disabilities based on psychological resource with the mediation of cognitive flexibility.

Method

The method of the present study is applied in terms of purpose and in terms of descriptive nature, and is based on structural equation modeling method. The statistical population of this research was made up of all mother's who have children with intellectual disability which has records in exceptional education and training organization. According that the minimum size of sample required in structural equation modeling is 200 (Homan, 2013), by considering the possibility of drop off, of samples, the sample size in the present study was also considered to be 300 people from Tehran. The sampling method used is also called availability. Scales for entering to study of diagnosis of intellectual disability based on diagnostic and statistical guidelines for mental disorders (based on inclusion in the children's file), completion of the consent form to participate in the research, being a resident of Tehran, exclusion criteria for the incompleteness of the questionnaire and unwillingness to cooperate with the researcher. A reference letter for conducting study for exceptional education and training organization of country was received from Tehran University. After entering the organization and holding a briefing meeting with the officials, 300 people were selected from among all the children with intellectual disabilities covered by the Exceptional Education and training Organization, and then they were given the Oxford Happiness, Psychological resources, and Cognitive Flexibility questionnaires were placed personally, and the necessary explanations were provided regarding the objectives of the research, its implementation method and how to complete the questionnaire. And finally, while appreciating the mothers' participation, the distributed questionnaires were collected by face-to-face visits and the obtained information was analyzed, discussed and concluded.

Results

The participants of the current research participated in this study in the age range of 23 to 50, so that at the time of data collection, the youngest participant was

23 years old and the oldest was 50 years old. However, the majority of the participants were in the young age range and the average age of the participants was 35.94 years ($M = 35.94$, $SD = 6.89$). Regarding the indirect relationship between happiness and psychological resource with the mediation of flexibility, it was found that the maximum and minimum limits of the non-standard estimates are respectively 0.174 and 0.316. Therefore, since zero is not in the mentioned range, the indirect relationship was significant. In other words, hypothesis 3 based on the indirect and significant relationship between psychological

resource and happiness was confirmed through flexibility. In addition, by taking into account the calculated variance inclusion value ($|VAF| = 0.772$), it can be stated that in the mentioned relationship, about 77% of the effect of psychological resources on happiness is explained through flexibility. According to the general rule, if the absolute value of variance inclusion is between 0.2 and 0.8 ($|VAF| \geq 0.08$), it can be said that we are dealing with moderate mediation (Ramaya et al., 2018; Cohen, 1988). Based on this result, it can be stated that in the above-mentioned relationship, the happened mediation is average and close to great.

Table 1. The fit indices of the measurement model

Fit index	Fit criteria*	The values obtained from the measurement model			
		Acceptable fit	A good fit	Great fit	The fit of the present research model
Normalized or relative chi-square (CMIN/df)	5 > Statistics (p>0.05)	3 > Statistics (p>0.05)	2 > Statistics (p>0.05)	3.035	(p<0.001)
The second root of the mean square of the estimation error (RMSEA)	0.1 > Statistics	0.08 > Statistics	0.06 > Statistics	0.082	
Root Mean Squared Standardized Residual (SRMR)	0.1 > Statistics	0.09 > Statistics	0.008 > Statistics	0.074	
Good fit index (GFI)	0.8 < Statistics	0.93 < Statistics	0.95 < Statistics	0.883	
Adjusted goodness of fit index (AGFI)	0.8 < Statistics	0.9 < Statistics	0.95 < Statistics	0.846	
Normalized fit index (NFI)	0.8 < Statistics	0.9 < Statistics	0.95 < Statistics	0.872	
Comparative fit index (CFI)	0.8 < Statistics	0.9 < Statistics	0.95 < Statistics	0.910	
Tucker-Lewis index (TLI)	0.8 < Statistics	0.85 < Statistics	0.9 < Statistics	0.894	
Increased fit index (IFI)	0.8 < Statistics	0.9 < Statistics	0.95 < Statistics	0.911	
Parsimonious normalized fit index (PGFI)	0.5 < Statistics	0.6 < Statistics	0.65 < Statistics	0.740	
The index of brevity and goodness of fit (PGFI)	0.5 < Statistics	0.6 < Statistics	0.65 < Statistics	0.674	
parsimonious adaptive fit index (PCFI)	0.5 < Statistics	0.6 < Statistics	0.65 < Statistics	0.772	

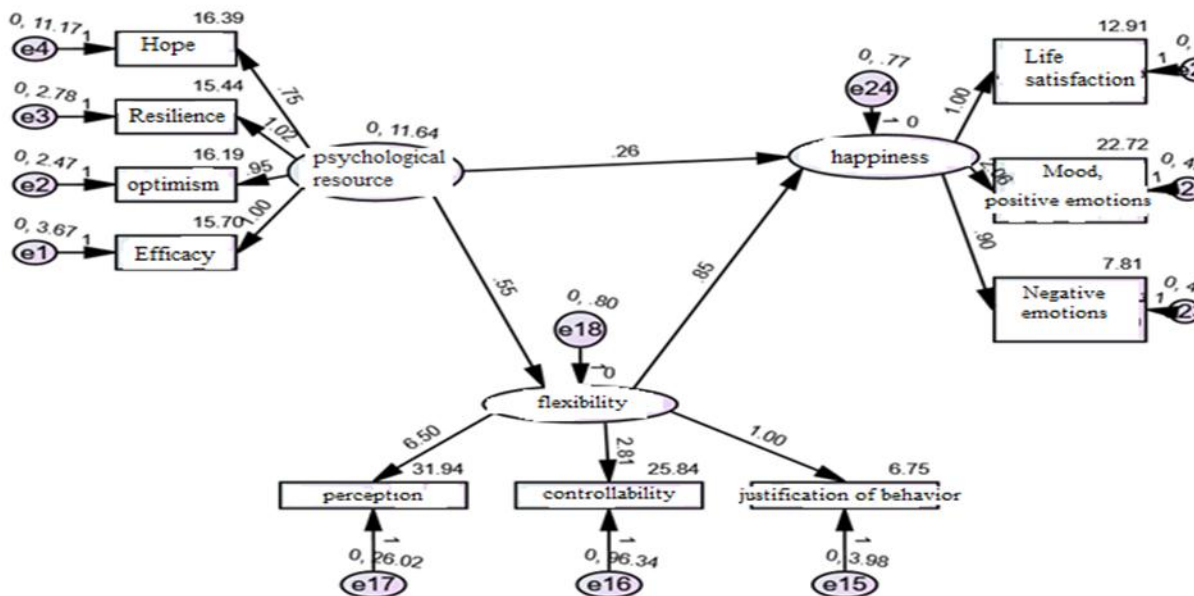

Figure 1. The final research model

Conclusion

This research was conducted with the aim of developing a structural model of happiness of mothers with children with intellectual disabilities based on psychological resources with the mediation of cognitive flexibility. The results of the research showed that happiness based on the psychological resources of mothers with children with intellectual disability (through flexibility) has an indirect effect. This finding is consistent with the researches of Pourakbaran et al. (2008), Rostami et al. (2006), and Dikstein et al. (2007).

In the explanation of this finding, it can be said that having high levels of psychological resource enables person to have better reaction in daily stressful events and also it can help them to have more psychological happiness. High levels of psychological resources are related to a variety of variables, such as increased well-being and psychological empowerment, improvement in occupational and social functions. As a result, it leads to a high quality of life. In fact, people with high levels of psychological resource enjoy the development of a favorable positive psychological state and are more successful with self-confidence (self-efficacy) to obtain, cope and try to achieve success in challenging tasks. will act (Lotaz et al., 2015). As a result, people with high levels of psychological resource are more successful in achieving the goal, which will lead to success and happiness (Bevas-Diner and Weiss, 2018). Therefore, dealing effectively with difficult situations will bring more creativity, success and happiness to people. Psychological capital is one of the most important features that make a person adapt in difficult situations and increase his happiness (Etinkania, 2018).

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral thesis of the first author in the field of psychology and education of exceptional children in the Faculty of Psychology of Azad University, Department of Research Sciences. In order to maintain ethical principles in this research, it was tried to collect data after obtaining the consent of the participants. Also, the participants were assured about confidentiality in maintaining personal information and providing results without specifying the names and details of people's birth certificates.

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, the parents in the study.

تدوین مدل ساختاری شادکامی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی بر اساس سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی

ماهرخ قرائتی^۱، لیلا کاشانی وحید^۲، مریم اساسه^۳

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. استادیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳. استادیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

زمینه: تولد و حضور فرزند با ناتوانی هوشی در خانواده‌ها انواع مختلفی از واکنش‌های عاطفی و شناختی را به دنبال خواهد داشت، لذا برخی از مادران این کودکان تفکر انعطاف‌پذیر ندارند و در نتیجه توان عملکرد در شرایط ناگوار برایشان سخت‌تر می‌شود و نمی‌توانند در این شرایط هیجانات خود را به خوبی مدیریت کنند. همچنین این مادران به دلیل عدم داشتن سرمایه روانشناختی بالا دچار تنش‌های بیشتری می‌شوند.

هدف: هدف این پژوهش تدوین مدل ساختاری شادکامی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی بر اساس سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی بود.

روش: روش مطالعه حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش شامل مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی بود که در سازمان آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران (مدارس استثنایی شهر تهران، سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰) دارای پرونده می‌باشند. حجم نمونه در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال آفت نمونه‌ها ۳۰۰ نفر از شهر تهران، در نظر گرفته شد. روش نمونه‌گیری مورد استفاده نیز به صورت در دسترس بود. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های پرسشنامه شادکامی آکسفورد (آرجیل، ۲۰۰۵)، پرسشنامه سرمایه روانشناختی (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷)، پرسشنامه انعطاف‌پذیری شناختی (دنيس و ونادروال، ۲۰۱۰) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ و مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Amos نسخه ۸ تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که شادکامی بر اساس سرمایه روانشناختی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی (از طریق انعطاف‌پذیری) تأثیر غیرمستقیم دارد ($p = 0/000$). رابطه‌ی مذکور حدود ۷۷ درصد از اثر سرمایه‌های روانشناختی بر شادکامی از طریق انعطاف‌پذیری تبیین شده است ($p = 0/020$).

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد با توجه به اینکه مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی در برخورد با مسائل و مشکلات انعطاف‌پذیری کمتری دارند و به سختی می‌توانند مسائل و مشکلات را بپذیرند لذا بهتر است تحقیقات گسترده‌تر با نمونه‌های بیشتر در این خانواده‌ها انجام شود.

استناد: قرائتی، ماهرخ؛ کاشانی وحید، لیلا؛ و اساسه، مریم (۱۴۰۳). تدوین مدل ساختاری شادکامی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی بر اساس سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۷۸۵-۸۰۰.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.136.785](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.785)

✉ نویسنده مسئول: لیلا کاشانی وحید، استادیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

رایانامه: L.kashani@srbiau.ac.ir؛ تلفن: ۰۹۱۲۷۱۶۵۳۷۴

مقدمه

تولد و حضور فرزند با ناتوانی هوشی^۱ در خانواده‌ها انواع مختلفی از واکنش‌های عاطفی و شناختی را به دنبال خواهد داشت، به طوری که این واکنش‌ها می‌تواند در دامنه‌ای از طرد کامل تا پذیرش کامل، از خشم زیاد تا عشق، از غفلت تا مراقبت بیش از حد در نوسان باشد (هالاها و همکاران، ۲۰۲۰). انتظار تولد کودک برای خانواده، به ویژه پدر و مادر، اغلب انتظاری خوشایند است؛ اما تولد کودک در بهترین شرایط و با بالاترین سطح پذیرش والدین، می‌تواند پدیده‌ای چالش برانگیز باشد (امرسون و لیولین، ۲۰۲۱) والدین باید با چالش‌های غیرمنتظره‌ای که لازمه تحول کودک است و بدان نیاز دارند مواجه شوند (شوبرت و همکاران، ۲۰۱۹؛ سلیگمن، ۲۰۰۷). حضور یک کودک با ناتوانی هوشی می‌تواند چالش‌ها را افزایش دهد، از لذت‌ها بکاهد (کاوا و شافی، ۲۰۱۳) و بر کل نظام خانواده اثر منفی داشته باشد. تولد کودکی با نیازهای ویژه در خانواده را می‌توان به عنوان یک بحران قلمداد کرد که به شکل عمیق بر ارتباطها و کنش‌های^۲ خانواده اثرگذار است (کارلسون و میلر، ۲۰۱۷؛ تیموری و همکاران، ۲۰۲۲) و حضور کودک با ناتوانی هوشی بر شادکامی مادران آنها تأثیر گذار است. در سال‌های اخیر روان‌شناسان علاقه‌مند به حیطه روان‌شناسی مثبت‌نگر^۳ توجه خود را بر منابع بالقوه احساس‌های مثبت نظیر شادکامی به‌عنوان یکی از سازه‌های اصلی معطوف کرده‌اند (کامپتون و هافمن، ۲۰۱۹). در این شاخه جدید از روان‌شناسی به جای تأکید بر جنبه‌های منفی زندگی، به مطالعه علمی و شناخت وجوه مثبت، نقاط قوت، شادکامی و بهزیستی ذهنی^۴ انسان توجه می‌شود. یافته‌های پیشین نشان می‌دهد که احساس شادکامی برای سلامتی و موفقیت مفید است (استپتوی، ۲۰۱۹؛ دینر و تای، ۲۰۱۷؛ مک‌گوریک و همکاران، ۲۰۱۸). امروزه و در دنیایی که روز به روز بر عوامل تنش‌زا در زندگی بشر افزوده می‌شود، در نتیجه افراد اضطراب بیشتری را تجربه کنند که با تأثیر منفی بر عملکرد فرد موجب کاهش رضایت و شادکامی می‌شود (مایرز و دینر، ۲۰۱۸). افراد شاد زندگی طولانی‌تر، همکاری اجتماعی و احساس شادی بیشتر در هنگام

کار و توانایی بالاتری برای حل و مقابله با مشکلات دارند (محمد کوچکی و همکاران، ۱۴۰۱). از منظر روان‌شناسان، شادکامی بر دو نوع است: نوعی از آن از رهگذر شرایط زندگی، مانند شغل، تحصیل، آسایش و به طور کلی امکانات مالی و رفاهی به دست می‌آید که حالت عینی شادکامی است و نوع دیگر آن از حالات درونی و درک شخصی اثر می‌پذیرد که با شادکامی ذهنی یا احساس شادکامی توصیف می‌شود (خداپناه و تمنایی‌فر، ۱۴۰۱).

پژوهش‌های سال‌های اخیر، نشان داده‌اند شادکامی عامل پدید آورنده منافع به مراتب بیشتر از احساس خوبی داشتن است و افراد شادکام، سالم‌تر و بسیار موفق‌ترند و درگیری و تعهد اجتماعی بیشتری دارند (دینر، سلیگمن و همکاران، ۲۰۱۸؛ اتینکانیا، ۲۰۱۸). در واقع شادکامی، نوعی ارزشیابی است که فرد از خود و زندگی‌اش به عمل می‌آورد و مواردی از قبیل رضایت از زندگی هیجان و خلق مثبت، فقدان افسردگی و اضطراب را شامل می‌شود (بیسواس-دینر و ویسه، ۲۰۱۸؛ هلیول و همکاران، ۲۰۲۰؛ هویز و همکاران، ۲۰۲۲). به طور کلی، افراد شاد در مقایسه با افراد ناشاد و افرادی که شادی کمتری دارند در بسیاری از حوزه‌های زندگی موفق‌ترند. اشخاص دارای ویژگی‌های مثبت‌گرا از قبیل خلق مثبت، احساس شادمانی و بهزیستی، از سلامت روان و زندگی با کیفیت‌تری برخوردار هستند.

یکی از مهمترین ویژگی‌هایی که باعث سازگاری فرد در شرایط دشوار و بالا بردن کیفیت زندگی می‌شود سرمایه روانشناختی^۵ است (اتیکارینا، ۲۰۱۸؛ کان و گادانیزچ، ۲۰۱۹). سرمایه روانشناختی به واسطه مؤلفه‌های تاب‌آوری^۶، خوش‌بینی^۷، امیدواری^۸ و خودکارآمدی^۹ سنجدیده می‌شود (اوی و همکاران، ۲۰۰۹؛ لوتاز و همکاران، ۲۰۱۵). داشتن سرمایه روانشناختی بالا، فرد را قادر می‌سازد علاوه بر مقابله بهتر در موقعیت‌های تنیدگی‌زا، کمتر تحت تأثیر وقایع تنیدگی‌زای روزانه قرار بگیرد، در نتیجه اینگونه افراد شادکامی و سلامت روانشناختی بیشتری نیز دارند (داتو و والدز، ۲۰۱۶؛ بیواس-دینر و ویس، ۲۰۱۸).

1. Intellectual disability
2. functions
3. positive psychology
4. subjective well-being
5. psychological capital

6. resilience
7. optimism
8. hope
9. self-efficacy

در نتیجه توان عملکرد در شرایط ناگوار برایشان سخت تر می شود (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۰) و نیز این افراد در موقعیت های تنش زا بیشتر تحت تأثیر وقایع تنیدگی زای روزانه قرار می گیرند و نمی توانند در این شرایط هیجانات خود را به خوبی مدیریت کنند حال با توجه به پژوهش های انجام شده در این زمینه (پورا کبران و همکاران، ۱۳۹۸؛ رستمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ هاشمی نصرت آباد و همکاران، ۱۳۹۱؛ دیکستین و همکاران، ۲۰۰۷) و نیز با توجه به اینکه اینکده نگهداری از یک کودک با ناتوانی هوشی، مادران را در معرض چالش هایی همچون مشکلات سلامتی، احساس محدودیت شدید، میزان بیشتر افسردگی، سوگ و مشکلات اقتصادی قرار می دهد و نیز تولد یک کودک با ناتوانی و آگاهی از ناتوان بودن کودک، یک حادثه شدید و تروماتیک برای والدین مخصوصا مادران تلقی می شود محقق در مطالعه حاضر در پی پاسخگویی به این سؤال است آیا شادکامی بر سرمایه روانشناختی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی با میانجی گری انعطاف پذیری شناختی تأثیر دارد؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان: روش مطالعه حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی به روش مدل یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش را تمامی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی که در سازمان آموزش و پرورش استثنایی تهران دارای پرونده می باشند تشکیل داد (مدارس استثنایی شهر تهران، سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰). با توجه به این که حداقل حجم نمونه لازم در مدل سازی معادلات ساختاری ۲۰۰ می باشد (هومن، ۱۳۹۰)، حجم نمونه در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال افت نمونه ها ۳۰۰ نفر از شهر تهران، در نظر گرفته شد. روش نمونه گیری مورد استفاده نیز به صورت در دسترس بود. معیارهای ورود به پژوهش تشخیص ناتوانی هوشی بر اساس ملاک های راهنمای تشخیصی و آماری اختلال های روانی (بر اساس درج در پرونده کودکان)، تکمیل فرم رضایت نامه شرکت در پژوهش، ساکن شهر تهران بودن، معیارهای خروج از پژوهش ناقص بودن پرسشنامه ها و عدم تمایل به همکاری با پژوهشگر بود.

از سوی دیگر، انعطاف پذیری شناختی^۱ یکی از عوامل مهم در شادکامی و سرمایه روانشناختی است. انعطاف پذیری شناختی بر ماهیت یادگیری در موقعیت های پیچیده و بدساختار تمرکز می کند و فردی که دارای سطح بالای انعطاف پذیری شناختی است می تواند در موقعیت های متنوع با استفاده از دانش سازمان دهی شده پاسخ های مناسب را به کار ببرد (اوداچی و کیکریکی، ۲۰۱۹).

انعطاف پذیری شناختی بر اصلاح طرز کار حافظه، توجه، رفتار و واکنش نسبت به تغییرات درونی و بیرونی تمرکز دارد (آنکر و هن، ۲۰۱۵) که اغلب افت مهارت های شناختی به ویژه حافظه با افزایش سن مشاهده می شود (کاران، ۲۰۱۸). انعطاف پذیری شناختی یکی از ابعاد کنش وری اجرایی^۲ است که شامل توانایی تولید اندیشه های متنوع، جایگزین کردن پاسخ، تغییر رفتار و مدیریت موقعیت های در حال تغییر است و به احتمال زیاد انعطاف پذیری شناختی یک توانایی ذهنی برای تسهیل یادگیری به عنوان یک مهارت برای افزایش کنش وری سازشی و توانایی ایجاد تغییر در شرایط زندگی است (جانکو، ۲۰۱۴). انعطاف پذیری شناختی به معنی توانایی فرد برای اجرای عملی متفاوت و یا تغییر فکر در پاسخ به تغییر موقعیت ها می باشد (سید پورمند و همکاران، ۱۴۰۱)، به نظر می رسد رایج ترین تعریف برای انعطاف پذیری شناختی، آمادگی فرد برای انتخاب تغییر مناسب در پاسخ به محرک های محیطی است (آنکار و هن، ۲۰۱۷) و به طور کلی توانایی تغییر آماهی های شناختی به منظور سازگاری با محرک های در حال تغییر، عنصر اصلی در تعاریف عملیاتی انعطاف پذیری شناختی است (دنيس و واندروال، ۲۰۱۰).

حال با توجه به پژوهش هایی که در این زمینه انجام شده است (پورا کبران و همکاران، ۱۳۹۸؛ رستمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ شیخ الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۵؛ فریدونی و همکاران، ۲۰۲۰؛ اکاس و هوسان، ۲۰۲۲؛ گودرزی و همکاران، ۲۰۱۸؛ دیکستین و همکاران، ۲۰۰۷) و نیز رویکرد مثبت گرا هدف نهایی خود را شناسایی شیوه هایی می داند که بهزیستی و شادکامی انسان را به دنبال دارد (شلدون و لیومیرسکی، ۲۰۱۹). همچنین نوع ناتوانی کودک بر شادکامی، انعطاف پذیری شناختی و تنظیم هیجانات مادران این کودکان تأثیر می گذارد، مادران این کودکان تفکر انعطاف پذیر ندارند و

1. cognitive flexibility

2. executive functioning

(ب) ابزار

پرسشنامه شادکامی آکسفورد^۱ (OHI): این پرسشنامه توسط آرجیل در سال ۲۰۰۵ طراحی شده است و دارای ۲۹ ماده چهار گزینه‌ای است که گزینه‌های آن به ترتیب از صفر تا سه نمره گذاری می‌شود و نمره هر آزمودنی بین صفر تا ۸۷ قرار می‌گیرد. این پرسشنامه شامل ۵ خرده مقیاس رضایت از زندگی، حرمت خود، بهزیستی فاعلی، رضایت خاطر و خلق مثبت می‌باشد. در این پرسشنامه نمره بهنجار بین ۴۰-۴۲ است. آزمودنی‌هایی که نمره کل ۰-۲۴ ضعیف، ۲۴-۴۵ متوسط ۴۶-۶۶ خوب و ۶۸-۸۷ عالی است. به منظور بررسی اعتبار و روایی فهرست شادکامی آکسفورد، آرجیل (۲۰۰۵) نمونه‌ای متشکل از ۱۴۲ مرد و ۲۲۷ زن ایرانی، ۱۸ تا ۵۳ سال میانگین ۲۵ فهرست شادکامی آکسفورد، پرسشنامه شخصیتی آیزنک، و فهرست افسردگی بک، را تکمیل کردند. بررسی همسانی درونی فهرست شادکامی آکسفورد نشان داد که تمام ۲۹ گزاره این فهرست با نمره کل همبستگی بالایی داشتند. آلفای کرونباخ برای کل فهرست برابر با ۰/۹۱ بود. همبستگی پیرسون بین فهرست شادکامی آکسفورد با فهرست افسردگی بک و زیر مقیاس‌های برون‌گرایی و نوروگرایی EPQ به ترتیب برابر با ۰/۴۸-، ۰/۴۵ و ۰/۳۹- بود که روایی هم‌گرا و واگرای فهرست شادکامی آکسفورد را تایید کرد. نتایج تحلیل عاملی با استخراج ۵ عامل رضایت از زندگی، عزت نفس، بهزیستی فاعلی، رضایت خاطر و خلق مثبت توانستند با ارزش ویژه بزرگتر از ۱ در مجموع ۴۹/۷ درصد واریانس کل را تبیین کنند. پایایی پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۸۵ بود. پرسشنامه سرمایه روانشناختی (PCQ)^۲: برای سنجش سرمایه روانشناختی از پرسشنامه سرمایه روانشناختی لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال و هر خرده مقیاس شامل ۶ گویه و آزمودنی به هر گویه در مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم، ۶، کاملاً مخالفم، ۱) پاسخ می‌دهد. خرده مقیاس خودکارآمدی از طریق سؤالات ۱-۶، خرده مقیاس امیدواری از طریق سؤالات ۷-۱۲، خرده مقیاس تاب‌آوری از طریق سؤالات ۱۳-۱۸، خرده مقیاس خوش‌بینی از طریق سؤالات ۱۹-۲۴ سنجیده می‌شود. برای به دست آوردن نمره سرمایه روانشناختی، ابتدا نمره هر خرده

مقیاس به صورت جداگانه به دست می‌آید و سپس مجموع آنها به عنوان نمره کل سرمایه روانشناختی محسوب می‌شود. نمره بین ۲۴ تا ۴۰، میزان سرمایه روانشناختی در حد پایین، نمره بین ۴۰ تا ۸۰، میزان سرمایه روانشناختی در حد متوسط و نمره بالاتر از ۸۰، میزان سرمایه روانشناختی در حد بالا می‌باشد. آلفای کرونباخ را برای خرده مقیاس‌های امید، تاب‌آوری، خودکارآمدی، خوش‌بینی و در نهایت برای کل مقیاس به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۷۱، ۰/۷۵، ۰/۷۴، ۰/۸۸ گزارش کردند (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). پایایی پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۸۲ بود.

پرسشنامه انعطاف‌پذیری شناختی (CFI)^۳: پرسشنامه انعطاف‌پذیری شناختی توسط دنای و ونادروال در سال ۲۰۱۰ ساخته شده است. این پرسشنامه مشتمل بر ۲۰ سؤال می‌باشد. این پرسشنامه برای ارزیابی میزان پیشرفت فرد در کار بالینی و غیربالینی و برای ارزیابی میزان پیشرفت فرد در ایجاد تفکر انعطاف‌پذیر در درمان شناختی-رفتاری افسردگی و سایر بیماری‌های روانی به کار می‌رود. در ایران و در پژوهش‌های شاره و همکاران (۲۰۱۴) سه زیر مقیاس برای این پرسشنامه بدست آمده است که عبارتند از جایگزین‌ها، کنترل^۵، و جایگزین‌هایی برای رفتارهای انسانی^۶. این پرسشنامه دارای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت است. کاملاً مخالف: ۱، مخالفم: ۲، تاحدی مخالفم: ۳، نه موافق و نه مخالفم: ۴، تاحدی موافقم: ۵، موافقم: ۶، کاملاً موافقم: ۷. سؤالات ۲، ۴، ۷، ۹، ۱۱، ۱۷، به طور معکوس نمره گذاری می‌شود. کاملاً مخالف: ۷، مخالفم: ۶، تاحدی مخالفم: ۵، نه موافق و نه مخالفم: ۴، تاحدی موافقم: ۳، موافقم: ۲، کاملاً موافقم: ۱. جمع نمرات تمام سؤالات، نمره کل آزمون انعطاف‌پذیری شناختی را به دست می‌دهد. همچنین، جمع نمره سؤالات مختص هر سه زیر مقیاس نیز نمره آن زیرمقیاس را نشان می‌دهد. بالاترین نمره‌ای که فرد در این پرسشنامه می‌تواند اخذ نماید ۱۴۰ و پایین‌ترین نمره ۲۰ می‌باشد. نمره بالاتر نشان‌دهنده انعطاف‌پذیری شناختی بیشتر و نمره پایین و نزدیک به ۲۰ نشان‌دهنده انعطاف‌پذیری شناختی پایین می‌باشد. پایایی پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۸۴ بود.

4. Alternatives

5. Control

6. Alternatives for human behaviors

1. Oxford Happiness Inventory

2. psychological capital

3. Cognitive flexibility inventory

در پژوهش دنیس و واندروال (۲۰۱۰) اعتبار همزمان این پرسشنامه را با پرسشنامه افسردگی بک (BDI-II) برابر ۰/۳۹- و روایی همگرایی آن را با مقیاس انعطاف‌پذیری شناختی مارتین و رابین ۰/۷۵ بدست آوردند. در ایران شاره و همکاران (شاره، سلطانی بحرینان و فرمانی، ۱۳۹۲؛ به نقل از فاضلی و همکاران، ۱۳۹۳) ضریب بازآزمایی کل مقیاس را ۰/۷۱ و ضرایب آلفای کرنباخ کل مقیاس را ۰/۹۰ گزارش نمودند. آلفای کرنباخ داده‌های این پرسشنامه در پژوهش فاضلی و همکاران (۱۳۹۳) ۰/۷۵ به دست آمد. در پژوهش آلفای کرنباخ برای خرده‌مقیاس‌های جایگزین‌ها، کنترل، و جایگزین‌هایی برای رفتارهای انسانی به ترتیب برابر ۰/۷۲، ۰/۵۵، و ۰/۵۷ بدست آمد.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر در گستره‌ی سنی ۲۳ تا ۵۰ در این مطالعه مشارکت کردند، به طوری که در زمان جمع‌آوری داده‌ها جوان‌ترین شرکت‌کننده ۲۳ سال و مسن‌ترین ۵۰ سال تمام سن داشت، با این حال اکثریت شرکت‌کنندگان در گستره‌ی سنی جوان بودند و به طور میانگین حدود سنی ۳۵/۹۴ سال برای شرکت‌کنندگان به ثبت رسید ($M=35/94$ ، $SD=6/89$). بیشتر شرکت‌کنندگان تحصیلات دیپلم و کمتر داشتند (۶۲/۶ درصد، ۱۸۹ نفر)، و تنها حدود ۱۸ درصد از شرکت‌کنندگان (۱۸/۳ درصد، ۵۵ نفر) مدارج تحصیلی بالاتر از کارشناسی را طی کرده بودند. در جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد پژوهش ارائه گردید.

ج) روش اجرا

ابتدا از دانشگاه معرفی‌نامه مبنی بر انجام پژوهش مربوط به پایان‌نامه برای سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور دریافت شد. پس از ورود به سازمان و برگزاری جلسه توجیهی با مسئولین، از بین تمامی کودکان دارای ناتوانی هوشی تحت پوشش اداره آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران ۳۰۰ نفر به صورت در دسترس انتخاب شدند و سپس پرسشنامه‌های شادکامی اکسفورد، سرمایه روانشناختی، انعطاف‌پذیری شناختی به صورت

جدول ۱. آماره‌های توصیفی مرتبط با متغیرهای پژوهش

مقیاس	خرده‌مقیاس‌ها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
سرمایه‌های روانشناختی	امیدواری	۱۶/۳۹	۴/۲۱	-۰/۳۷۳	-۰/۱۹۳
	تاب‌آوری	۱۵/۴۴	۳/۸۵	-۰/۳۲۱	-۰/۰۹۲
	خوش‌بینی	۱۶/۱۹	۳/۵۹	-۰/۲۴۳	-۰/۱۰۵
	خودکارآمدی	۱۵/۷۰	۳/۹۲	-۰/۳۵۵	-۰/۲۰۹
شادکامی	نمره کل	۶۳/۷۳	۱۳/۳۸	-۰/۶۲۳	۰/۴۴۲
	رضایت از زندگی	۱۲/۹۱	۳/۷۱	۰/۰۸۰	-۰/۸۰۷
	خلق و خو و عواطف مثبت	۲۲/۷۲	۸/۶۲	۰/۰۷۲	-۰/۵۵۸
	نداشتن خلق و خو و عواطف منفی	۷/۸۱	۳/۱۹	۰/۱۴۶	-۰/۴۳۷
انعطاف‌پذیری	نمره کل	۴۳/۴۴	۱۳/۰۹	-۰/۰۹۸	-۰/۲۸۴
	ادراک	۳۱/۹۴	۱۴/۳۹	۰/۰۴۲	-۰/۷۳۲
	ادراک کنترل‌پذیری	۲۵/۸۴	۱۱/۴۱	۰/۱۶۹	-۰/۶۵۳
	ادراک توجه رفتار	۶/۷۵	۲/۸	۰/۱۰۰	-۰/۷۰۵
	نمره کل	۶۴/۵۳	۲۴/۱	۰/۰۲۱	۰/۵۸۴

منظور جهت بررسی هم‌خطی چندگانه در متغیرهای مورد پژوهش از شاخص ضریب تحمل^۱ و عامل تورم واریانس^۲ استفاده شد. قاعده‌ی کلی بر این اساس است که چنانچه ضریب تحمل کمتر از ۰/۱ باشد و یا عامل تورم واریانس مقادیر بزرگ‌تری از ۱۰ را نشان دهد، هم‌خطی چندگانه رخ می‌دهد (جرج و مارلی، ۲۰۱۹). به‌طور مشخص ضریب تحمل و عامل تورم واریانس در هیچ‌یک از قاعده‌ی مذکور تخطی نکرده است، لذا می‌توان اظهار داشت که مفروضه‌ی فقدان هم‌خطی چندگانه برقرار بود و مشکلی از این نظر وجود نداشت. با توجه به جدول ۲ بین تمامی مؤلفه‌ها و متغیرها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (p < ۰/۰۱).

منطبق بر جدول مذکور میانگین عملکرد شرکت‌کنندگان در نمرات کل سرمایه‌های روانشناختی معادل ۶۳/۷۳ (SD= ۱۳/۳۸) بود که با در نظر گرفتن بازه نمرات قابل‌اخذ (۵ تا ۱۲۰) می‌توان اظهار داشت که شرکت‌کنندگان نمرات متوسطی (۵۳/۱۰) درصد نمره‌اخذ شده) کسب کرده‌اند. به‌منظور بررسی توزیع نرمال (طبیعی) نمرات متغیرهای مورد پژوهش از شاخص‌های چولگی و کشیدگی استفاده شد. فرض بر این است که چنانچه شاخص‌های چولگی و کشیدگی در محدوده‌ی +۲ تا -۲ باشند، داده‌ها نرمال هستند (جرج و مارلی، ۲۰۱۹). به‌طور مشخص کلیه‌ی نمرات در محدوده‌ی ±۲ قرار گرفتند، لذا می‌توان اظهار داشت که مفروضه‌ی نرمال بودن توزیع نمرات برقرار بود و مشکلی از این حیث وجود نداشت. به همین

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرها و مؤلفه‌ها

	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
امیدواری													۱
تابآوری												۰/۵۲۱**	۱
خوش‌بینی										۱	۰/۸۱۷**	۰/۵۳۰**	۰/۵۳۰**
خودکارآمدی									۱	۰/۸۰۱**	۰/۷۷۷**	۰/۵۰۱**	۰/۵۰۱**
سرمایه روانشناختی								۱	۰/۸۸۹**	۰/۹۰۶**	۰/۸۹۹**	۰/۷۵۴**	۰/۷۵۴**
رضایت از زندگی						۱	۰/۶۵۲**	۰/۶۰۰**	۰/۵۷۵**	۰/۵۹۷**	۰/۴۷۵**	۰/۴۷۵**	۰/۴۷۵**
خلق و عواطف مثبت					۱	۰/۵۰۹**	۰/۶۱۸**	۰/۵۱۵**	۰/۵۱۷**	۰/۵۴۸**	۰/۵۴۳**	۰/۵۴۳**	۰/۵۴۳**
نداشتن خلق و عواطف منفی						۱	۰/۵۲۱**	۰/۵۵۶**	۰/۶۶۰**	۰/۵۶۵**	۰/۶۳۶**	۰/۶۲۶**	۰/۴۵۴**
شادکامی					۱	۰/۴۶۹**	۰/۵۳۰**	۰/۷۵۴**	۰/۷۵۳**	۰/۶۴۷**	۰/۶۵۹**	۰/۶۸۳**	۰/۶۰۳**
ادراک				۱	۰/۷۲۹**	۰/۹۲۴**	۰/۵۰۱**	۰/۶۴۹**	۰/۸۲۸**	۰/۷۵۴**	۰/۷۴۲**	۰/۷۸۲**	۰/۵۷۹**
ادراک کنترل‌پذیری			۱	۰/۷۰۴**	۰/۶۳۸**	۰/۵۵۳**	۰/۷۵۴**	۰/۳۶۷**	۰/۴۵۲**	۰/۴۰۰**	۰/۳۵۹**	۰/۴۲۲**	۰/۳۷۱**
ادراک توجیه رفتار		۱	۰/۴۸۶**	۰/۳۹۸**	۰/۳۴۸**	۰/۳۱۸**	۰/۵۲۱**	۰/۴۳۹**	۰/۵۵۶**	۰/۴۹۵**	۰/۵۳۶**	۰/۵۲۹**	۰/۳۶۶**
انعطاف‌پذیری	۱	۰/۳۳۲**	۰/۶۷۱**	۰/۵۹۲**	۰/۸۰۳**	۰/۴۱۳**	۰/۵۳۰**	۰/۶۱۳**	۰/۷۷۳**	۰/۶۹۷**	۰/۶۷۶**	۰/۷۲۹**	۰/۵۶۴**

* سطح معنی‌داری کوچکتر از ۰/۰۵

** سطح معنی‌داری کوچکتر از ۰/۰۱

². Variance inflation factor (VIF)

¹. tolerance

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

شاخص برازش	معیارهای برازش ^۱	مقادیر حاصل از مدل اندازه‌گیری
CMIN/df کای اسکور بهنجار یا نسبی	برازش قابل قبول آماره > ۵	برازش عالی آماره > ۲
RMSEA ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد	آماره > ۰/۱	آماره > ۰/۰۶
SRMR ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده	آماره > ۰/۱	آماره > ۰/۰۸
GFI شاخص نیکویی برازش	آماره < ۰/۸	آماره < ۰/۹۵
AGFI شاخص نیکویی برازش تعدیل شده	آماره < ۰/۸	آماره < ۰/۹۵
NFI شاخص برازش هنجار شده	آماره < ۰/۸	آماره < ۰/۹۵
CFI شاخص برازش تطبیقی	آماره < ۰/۸	آماره < ۰/۹۵
TLI شاخص توکر-لویس	آماره < ۰/۸	آماره < ۰/۹
IFI شاخص برازش افزایش	آماره < ۰/۸	آماره < ۰/۹
PNFI شاخص برازش هنجار شده مقتصد	آماره < ۰/۵	آماره < ۰/۶
PGFI شاخص ایجاز نیکویی برازش	آماره < ۰/۵	آماره < ۰/۶
PCFI شاخص برازش تطبیقی مقتصد	آماره < ۰/۵	آماره < ۰/۶

جدول ۴. بررسی چندگانگی خط

متغیرها	ضریب تحمل	تورم وارینانس	آماره Z	سطح معنی داری
امیدواری	۱/۸۲	۰/۵۴۹	۰/۰۴۶	۰/۲۰۰
تاب آوری	۴/۳	۰/۲۳۲	۰/۰۳۰	۰/۲۰۰
خوش بینی	۴/۲۹	۰/۲۳۳	۰/۰۴۴	۰/۲۰۰
خودکارآمدی	۳/۶	۰/۲۷۳	۰/۰۴۷	۰/۲۰۰
رضایت از زندگی	۲/۱۶	۰/۴۶۲	۰/۰۵۰	۰/۰۶۱
خلق و خو و عواطف مثبت	۲/۲۳	۰/۴۴۸	۰/۰۴۳	۰/۲۰۰
نداشتن خلق و خو و عواطف منفی	۳/۹۳	۰/۲۵۴	۰/۰۴۶	۰/۲۰۰
ادراک	۴/۷	۰/۲۱۲	۰/۰۳۹	۰/۲۰۰
ادراک کنترل‌پذیری	۱/۳۸	۰/۷۲۵	۰/۰۴۲	۰/۲۰۰
ادراک توجیه رفتار	۳/۶	۰/۲۷۴	۰/۰۳۴	۰/۲۰۰

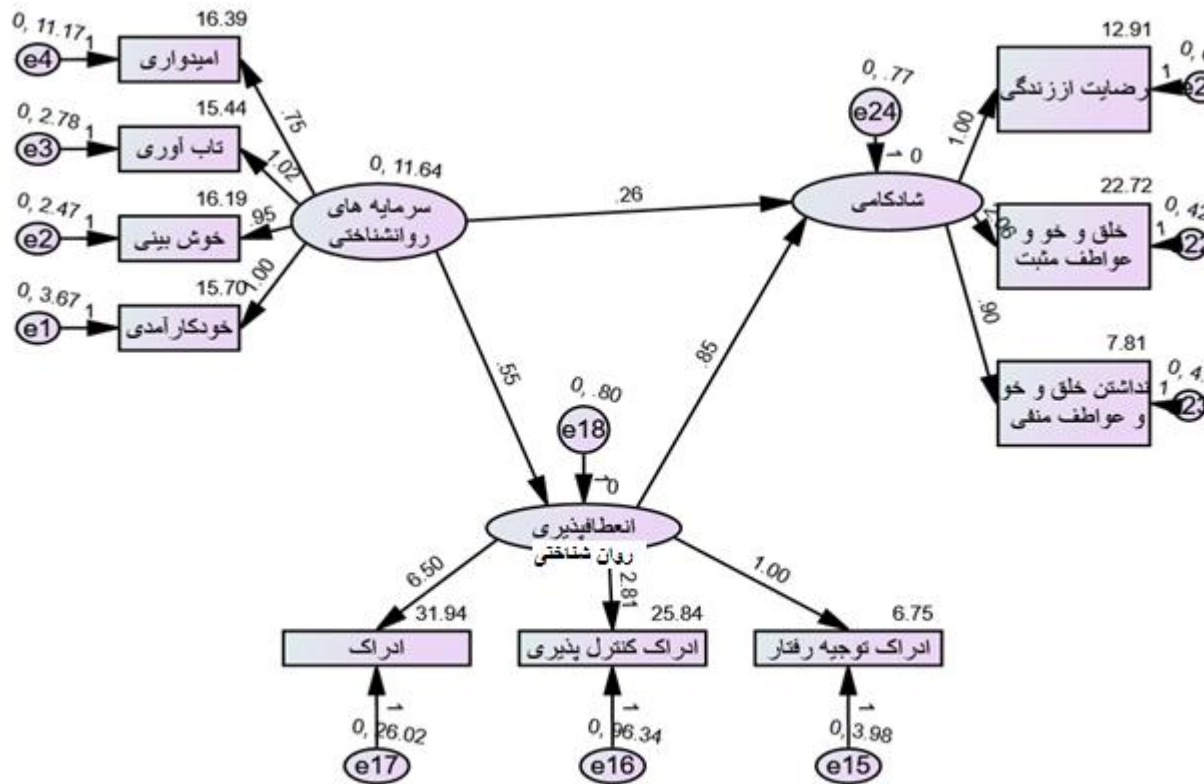
با استفاده از ضرایب همبستگی دومتغیره‌ی پیرسون^۱ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد تمامی متغیرهای مورد پژوهش همبستگی کوچک تا متوسط اما معناداری را با نمرات شادکامی نشان دادند ($p < ۰/۰۱$)؛ جهت روابط با خرده‌مقیاس‌های سرمایه‌های روانشناختی ($۰/۶۸۳ \leq r \leq ۰/۷۰۴$)، انعطاف‌پذیری ($۰/۳۹۸ \leq r \leq ۰/۷۰۴$) مستقیم بود. بر اساس مندرجات جدول ۲ اگرچه نسبت CMIN/df نزدیک ۳ بود اما مطابق انتظار آماره‌ی کای اسکولار معنادار بود ($p < ۰/۰۰۱$)، $Df = ۱۴۵$.

بررسی دیگر شاخص‌های برازندگی، حاکی از برازش قابل‌قبول تا عالی مدل اندازه‌گیری بر حسب شاخص‌های مختلف بود. برآورد شاخص‌های SRMR، PNFI، PGFI و PCFI نشانگر برازش عالی (مایدو-الیورس، ۲۰۱۸؛ چو و همکاران، ۲۰۲۰؛ وُو و همکاران، ۲۰۱۷؛ مولاک و همکاران، ۱۹۸۹)، برآورد شاخص‌های RMSEA، CFI، IFI و TLI نشانگر برازش خوب (برون و کوودک، ۱۹۹۲؛ کتی و همکاران، ۲۰۱۴؛ بنتلر، ۱۹۹۰؛ بنتلر و بونت، ۱۹۸۰؛ شرما و همکاران، ۲۰۰۵؛ بولن، ۱۹۸۹) و در نهایت برآورد شاخص‌های GFI، AGFI و NFI نشانگر برازش

^۱ the Pearson correlation coefficient

حاصله می توان اظهار داشت که مدل اندازه گیری پژوهش حاضر از برازش مناسبی برخوردار بود.

قابل قبول (چو و همکاران، ۲۰۲۰؛ یاکوبو و داسوکی، ۲۰۱۸؛ چن و همکاران، ۲۰۱۵) برای مدل اندازه گیری بود. در کل با عنایت به نتایج

شکل ۱. مدل نهایی پژوهش

متوسط روبه رو هستیم (رامایا و همکاران، ۲۰۱۸؛ کوهن، ۱۹۸۸). بر همین اساس می توان اظهار داشت که در رابطه‌ی مذکور میانجی گری متوسط و نزدیک به عالی رخ داده است.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف تدوین مدل ساختاری شادکامی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی بر اساس سرمایه روانشناختی با میانجی گری انعطاف پذیری شناختی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد شادکامی بر اساس سرمایه روانشناختی مادران دارای فرزند با ناتوانی هوشی (از طریق انعطاف پذیری) تأثیر غیرمستقیم دارد. این یافته با پژوهش های پوراکیران و همکاران (۱۳۹۸)، رستمی و همکاران (۱۳۹۶)، فریدونی و همکاران (۲۰۲۰)

در خصوص رابطه‌ی غیرمستقیم شادکامی بر سرمایه های روانشناختی با میانجی گری انعطاف پذیری مشخص شد که کرانه بالا و پایین برآوردهای غیراستاندارد به ترتیب ۰/۱۷۴ و ۰/۳۱۶ می باشد، لذا از آنجایی که صفر در محدوده‌ی مذکور قرار نمی گیرد، رابطه‌ی غیرمستقیم معنادار بود. به بیان ساده تر فرضیه ۳ مبتنی بر رابطه‌ی غیرمستقیم و معنادار سرمایه های روانشناختی با شادکامی به واسطه‌ی انعطاف پذیری مورد تأیید قرار گرفت. همچنین با در نظر گرفتن مقدار شمول واریانس محاسبه شده (۰/۷۷۲) می توان اظهار داشت که در رابطه‌ی مذکور حدود ۷۷ درصد از اثر سرمایه های روانشناختی بر شادکامی از طریق انعطاف پذیری تبیین شده است. بنا بر قاعده‌ی کلی چنانچه قدر مطلق شمول واریانس در حداقل ۰/۲ تا ۰/۸ باشد (۰/۰۸ ≤ |VAF| ≤ ۰/۲)، می توان گفت که با میانجی گری

موثری برای رسیدن به پایان مطلوب، انگیزه می‌یابد. در مقابل افراد با امیدواری پایین، احتمال پیدا کردن راه‌حل‌های ممکن برای اهدافشان را دارند و نه انگیزه زیادی در دستیابی به هدف، در نتیجه افراد با امیدواری بالا با صرف پشتکار برای رسیدن به اهداف و موفقیت و افزایش هیجان‌های مثبت، شادکامی بیشتری را تجربه می‌کنند (هویز و همکاران، ۲۰۲۲).

پژوهش حاضر مانند هر مطالعه دیگری دارای محدودیت‌هایی است. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به عدم تعمیم‌پذیری نتایج این پژوهش به سایر گروه‌های کودکان با نیاز ویژه، همکاری ضعیف برخی آزمودنی‌ها به دلایل گوناگون (بی‌حوصلگی و بی‌تفاوتی)، عدم دقت بعضی آزمودنی‌ها در پاسخگویی به سؤالات پرسشنامه‌ها، اشاره کرد. پیشنهاد می‌شود. این پژوهش بر روی پدران این گروه از کودکان اجرا شود و نیز در تحقیقات آینده از تعداد بیشتری آزمودنی استفاده شود، ضمن اینکه انجام این تحقیق در گروه‌های بزرگتر می‌تواند مفید باشد. در پایان پیشنهاد می‌شود یافته‌های این پژوهش در اختیار روان‌شناسان و مشاورانی که در این زمینه کار می‌کنند قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی در دانشکده روانشناسی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران این تحقیق و والدینی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

اکاس و هوسان (۲۰۲۲)؛ گودرزی و همکاران (۲۰۱۸) و دیکستین و همکاران (۲۰۰۷) همخوان است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که داشتن سطوح سرمایه روانشناختی بالا، فرد را قادر می‌سازد علاوه بر مقاله بهتر در موقعیت‌های تنیدگی زای روزانه قرار بگیرد در نتیجه این گونه افراد شادکامی و سلامت روانشناختی بیشتری نیز دارند. سطوح بالای سرمایه روانشناختی با طیف متنوعی از متغیرها، نظیر افزایش بهزیستی و توانمندی روانشناختی، بهبود در کارکردهای شغلی و اجتماعی مرتبط هستند در نتیجه کیفیت زندگی بالا را به دنبال دارد. در واقع افراد با سطوح بالای سرمایه روانشناختی از رشد وضعیت روانشناختی مثبت مطلوب برخوردار بوده و با داشتن اعتماد به خود (خودکارآمدی) برای به دست آوردن، مقابله کردن و تلاش برای دستیابی به موفقیت در تکالیف چالش‌برانگیز موفق‌تر عمل خواهند کرد (لوتاز و همکاران، ۲۰۱۵). در نتیجه افراد با سطوح بالای سرمایه روانشناختی در دستیابی به هدف موفق‌تر هستند که این موفقیت و رضایت شادکامی (بیواس-دینر و ویس، ۲۰۱۸) را در پی خواهد داشت. بنابراین مقابله موثر با موقعیت‌های مشکل، خلاقیت و موفقیت بیشتر و شادکامی بیشتر را برای افراد به ارمغان خواهد آورد. سرمایه روانشناختی یکی از مهمترین ویژگی‌هایی است که باعث سازگاری فرد در شرایط دشوار و افزایش شادکامی وی می‌شود (ایتینکانیا، ۲۰۱۸).

افراد شاد در مقایسه با افراد ناشاد و یا افرادی که شادی کمتری دارند در بسیاری از حوزه‌های زندگی موفق‌ترند. اشخاص دارای ویژگی‌های مثبت‌گرا از قبیل خلق مثبت، احساس شادمانی و بهزیستی، از سلامت روان و زندگی با کیفیت‌تری برخوردار هستند (اکاس و هوسان، ۲۰۲۲). از طرف دیگر مادرانی که تفکر انعطاف‌پذیر دارند از توجهات جایگزینی استفاده می‌کنند، به صورت چهارچوب فکری خود را بازسازی می‌کنند و موفقیت‌های چالش‌انگیز یا رویدادهای استرس‌زا را می‌پذیرند و نسبت به افرادی که انعطاف‌پذیر نیستند از نظر روانشناختی تاب‌آوری بیشتری دارند (شیخ الاسلامی، محمدی، سیداسماعیل قمی، ۱۳۹۵).

از طرف دیگر شخص امیدوار نیروهای خلاقه خویش را در راه بهبود زندگی‌اش به کار می‌گیرد (هاشمی نصرت آباد و همکاران، ۱۳۹۱) و روش‌های بیشتری را برای دستیابی به اهداف خود انتخاب می‌کند و به طور

منابع

References

پورا کبران، الهه؛ محرابی، ریحانه؛ زراعتی، فرنوش؛ تیمورزاده، سارا خاتون؛ دهقان زاده، طاهره (۱۳۹۸). بررسی رابطه پذیرش و عمل و چشم‌انداز زمان آینده با انعطاف‌پذیری روانشناختی و سازگاری در مادران کودکان کم-توان ذهنی. *فصلنامه کودکان استثنایی*، ۹ (۱)، ۹۴-۸۱

<http://joec.ir/article-1-673-fa.html>

خداینه، فاطمه؛ تمنایی‌فر، محمدرضا (۱۴۰۱). نقش میانجی‌گر شادکامی و خودکارآمدی تحصیلی در رابطه‌ی شفقت به خود و بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۱ (۱۱۸)، ۲۰۹۰-۲۰۶۷.

<http://dx.doi.org/10.52547/JPS.21.118.2067>

رستمی، صدیقه؛ جباری، سوسن؛ مجاور، شیرین (۱۳۹۶). بررسی رابطه تنظیم شناختی هیجان و تاب‌آوری در خانواده‌های دارای کودک استثنایی با نقش واسطه‌ای ذهن‌آگاهی. *مطالعات ناتوانی*، ۷، ۱۲-۱.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23222840.1396.7.0.77.5>

سیدپورمند، نیلوفرالسادات؛ عیسی زادگان، علی؛ سلیمانی، اسماعیل (۱۴۰۱). بررسی حافظه کاری و انعطاف‌پذیری شناختی بر اساس نگرانی و عدم تحمل ابهام بالا و پایین. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۱ (۱۱۳)، ۹۵۲-۹۳۹.

<https://doi.org/10.52547/JPS.21.113.939>

شیخ‌الاسلامی، علی؛ محمدی، نسیم؛ سیداسماعیل قمی، نسترن (۱۳۹۵). مقایسه استرس والدگری، شادکامی و انعطاف‌پذیر شناختی مادران دارای فرزند کم‌توان ذهنی و ناتوان یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۵ (۴)، ۴۲-۲۵.

https://jld.uma.ac.ir/article_431.html

فاضلی، مژگان؛ احتشام زاده، پروین؛ هاشمی شیخ‌شبنی، سید اسماعیل (۱۳۹۳). اثربخشی درمان شناختی-رفتاری بر انعطاف‌پذیری شناختی افراد افسرده. *اندیشه و رفتار*، ۹ (۳۴)، ۳۶-۲۷.

https://jtbcp.riau.ac.ir/article_105.html

کوچکی، عاشور محمد؛ شریعت‌نیا، کاظم؛ اسدی، اردشیر؛ میرانی، ارسطو (۱۴۰۱). نقش میانجی‌گر نیازهای بنیادین روانشناختی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و شادکامی دانشجویان. *مجله علوم روانشناختی*؛ ۲۱ (۱۱۸)، ۲۱۰۶-۲۰۹۱.

<https://doi.org/10.52547/JPS.21.118.2091>

نوروزی، قاسم؛ میرزایی، حمزه؛ شیرزادی، محمدمهدی (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش توانش‌های خودتعیین‌گری بر بهزیستی روانشناختی و تاب‌آوری مادران کودکان با اختلال سندروم داون. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۰ (۱۰۵)، ۱۵۶۸-۱۵۵۳.

<https://doi.org/10.52547/JPS.20.105.1553>

Anacker, C., & Hen, R. (2017). Adult hippocampal neurogenesis and cognitive flexibility—linking memory and mood. *Nature Reviews Neuroscience*, 18(6), 335-346.

<https://www.nature.com/articles/nrn.2017.45>

Anglim, J., Horwood, S., Smillie, L. D., Marrero, R. J., & Wood, J. K. (2020). Predicting psychological and subjective well-being from personality: A meta analysis. *Psychological bulletin*, 146(4), 279.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/bu10000226>

Argyle, M. (2005). *Psychology and religion: An introduction*. Routledge.

Avey, J. B., Luthans, F., & Jensen, S. M. (2009). Psychological capital: A positive resource for combating employee stress and turnover. *Human resource management*, 48(5), 677-693.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/hrm.20294>

Biswas-Diener, R., & Wiese, C. W. (2018). Optimal levels of happiness. *Handbook of well-being*. Salt Lake City, UT: DEF Publishers.

https://www.nobascholar.com/chapters/67/download_d.pdf

Carlson, J. M., & Miller, P. A. (2017). Family burden, child disability, and the adjustment of mothers caring for children with epilepsy: Role of social support and coping. *Epilepsy & Behavior*, 68, 168-173.

<https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2017.01.013>

Compton, W. C., & Hoffman, E. (2019). *Positive psychology: The science of happiness and flourishing*. Sage Publications.

Curran, T. (2018). Parental conditional regard and the development of perfectionism in adolescent athletes: The mediating role of competence contingent self worth. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 7(3), 284.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/spy0000126>

Datu, J. A. D., Valdez, J. P. M., & King, R. B. (2016). Perseverance counts but consistency does not! Validating the short grit scale in a collectivist setting. *Current Psychology*, 35(1), 121-130.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s12144-015-9374-2>

Dennis, J. P., & Vander Wal, J. S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive therapy and research*, 34(3), 241-253.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10608-009-9276-4>

- Dickstein, D. P., Nelson, E. E., McClure, E. B., Grimley, M. E., Knopf, L., Brotman, M. A., ... & Leibenluft, E. (2007). Cognitive flexibility in phenotypes of pediatric bipolar disorder. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 46(3), 341-355. <https://doi.org/10.1097/chi.0b013e31802d0b3d>
- Diener, E., & Tay, L. (2017). A scientific review of the remarkable benefits of happiness for successful and healthy living. *Happiness: Transforming the development landscape*, 90-117.
- Diener, E., Seligman, M. E., Choi, H., & Oishi, S. (2018). Happiest people revisited. *Perspectives on Psychological Science*, 13(2), 176-184. <https://doi.org/10.1177/1745691617697077>
- Ekhaese, E. N., & Hussain, W. S. (2022). Psychosocial Well-Being Determinants and Occupants' Happiness in a Green Neighbourhood/Community. *Frontiers in Built Environment*, 8, 816390. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/buil.2022.816390/full>
- Emerson, E., & Llewellyn, G. (2021). The exposure of children with and without disabilities to violent parental discipline: Cross-sectional surveys in 17 middle and low-income countries. *Child Abuse & Neglect*, 111, 104773. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104773>
- Etikariena, A. (2018). The effect of psychological capital as a mediator variable on the relationship between work happiness and innovative work behavior. *Diversity in unity: Perspectives from psychology and behavioral sciences*, 23, 379-386. <http://dx.doi.org/10.1201/9781315225302-46>
- Fazeli, M., Ehteshamzadeh, P., & Hashemi, S. E. (2015). The effectiveness of cognitive behavior therapy on cognitive flexibility of depressed people. *Thoughts and Behavior in Clinical Psychology*, 9(34), 27-36. https://jtbcp.riau.ac.ir/article_105.html?lang=en
- Fereydooni, A., Heidari, A., Eftekhari Saadi, Z., Ehteshamzadeh, P., & Pasha, R. (2020). A Comparison of the Effects of Happiness and Mindfulness Training on Parenting Self-Efficacy in Mothers of Anxious Preschool Children. *International Journal of Pediatrics*, 8(11), 12327-12337. <https://doi.org/10.22038/ijp.2020.48514.3906>
- Goodarzi, Z., Goodarzi, K., Momeni, L., & Kakavandi, M. (2018). Comparison of Cognitive Flexibility, Resilience and Life Expectancy of Autistic Children's parents with the Parents of Healthy Children. *Specialty Journal of Psychology and Management*, 4(1), 23-32.
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429056765>
- Hallahan, D. P., Pullen, P. C., Kauffman, J. M., & Badar, J. (2020). Exceptional learners. In *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/97801902093.013.926>
- Helliwell, J. F., Huang, H., Wang, S., & Norton, M. (2020). Social environments for world happiness. *World happiness report 2020*, 1, 13-45. https://www.researchgate.net/publication/350511724_Social_Environments_for_World_Happiness
- Hobbs, C., Jelbert, S., Santos, L. R., & Hood, B. (2022). Evaluation of a credit-bearing online administered happiness course on undergraduates' mental well-being during the COVID-19 pandemic. *Plos one*, 17(2), e0263514. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263514>
- Johnco, C., Wuthrich, V. M., & Rapee, R. M. (2014). The influence of cognitive flexibility on treatment outcome and cognitive restructuring skill acquisition during cognitive behavioural treatment for anxiety and depression in older adults: Results of a pilot study. *Behaviour Research and Therapy*, 57, 55-64. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.04.005>
- Kawa, M. H., & Shafi, H. (2013). A comparative study of stress and depression among parents of mentally retarded children. *Quest International Multidisciplinary Research Journal*, 2(2), 4-24.
- Khodapanah, F., Tamnaei far, M. R. (2022). The mediating role of happiness and academic self-efficacy in the relationship between self-compassion and academic well-being in student. *Journal of Psychological Science*. 21(118), 2067-2090. [Persian] <https://doi.org/10.52547/JPS.21.118.2067>
- Koucheki, A. M., Shariatnia, K., Asadi, A., Mirani, A. (2022). The mediating role of psychological basic needs in the relationship between personality traits and students' happiness. *Journal of Psychological Science*. 21(118), 2091-2106. <https://doi.org/10.52547/JPS.21.118.2091>
- Kun, A., & Gadancz, P. (2019). Workplace happiness, well-being and their relationship with psychological capital: A study of Hungarian Teachers. *Current Psychology*, 1-15.

- <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s12144-019-00550-0>
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel psychology*, 60(3), 541-572. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1744-6570.2007.00083.x>
- McGuirk, L., Kuppens, P., Kingston, R., & Bastian, B. (2018). Does a culture of happiness increase rumination over failure?. *Emotion*, 18(5), 755. <https://doi.org/10.1037/emo0000322>
- Myers, D.G; Diener, E (1995). Who is happy? *Journal of psychological science*. 6, 10 – 19. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>
- Norouzi, G., Mirzaei, H., Shirzadi, M. M. (2021). The efficacy of self-determination skills training on the psychological well-being and resilience of mothers of children with down syndrome. *Journal of Psychological Science*. 20(105), 1553-1568. <https://doi.org/10.52547/JPS.20.105.1553>
- Odacı, H., & Cikrikci, Ö. (2019). Cognitive flexibility mediates the relationship between big five personality traits and life satisfaction. *Applied Research in Quality of Life*, 14(5), 1229-1246. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s11482-018-9651-y>
- Poorakbaran, E., mehrabi, R., badihi zeraati, F., teymorzadeh, S. K., dehghanzadeh, T. (2019). The Relationship of Acceptance and Action and Prospects for the Future with Psychological Flexibility and Adaptation in Mothers of Children with Intellectual Disability. *Jornal of exceptional children* 19 (1):81-94. [Persian] <http://joec.ir/article-1-673-fa.html>
- Rostami, S., Jabbari, S., Mojaver, S. (2017). Relationship between Cognitive-emotional Regulation and Resiliency in Families with Children with Special Needs: Investigating the Role of Mindfulness as a Mediator. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*, 7 ,102-102. [Persian] <http://jdisabilstud.org/article-1-745-fa.html>
- Seyed Purmand, N. S., Issazadegan, A., Soleymani, E. (2022). Examining of working memory and cognitive flexibility based on high/low levels of worry and intolerance of uncertainty. *Journal of Psychological Science*. 21(113), 939-952. <https://doi.org/10.52547/JPS.21.113.939>
- Sheldon, K. M., & Lyubomirsky, S. (2021). Revisiting the sustainable happiness model and pie chart: can happiness be successfully pursued?. *The journal of positive psychology*, 16(2), 145-154. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/17439760.2019.1689421>
- Sheykholeslami, A., Mohammad, N., & Seyedesmaili ghomi, N. (2016). Comparing the parenting stress, happiness and cognitive flexibility of mothers with intellectually disable and learning disable children. *Journal of Learning Disabilities*, 5(4), 25-42. https://jld.uma.ac.ir/article_431.html
- Shubert, J., Wray-Lake, L., Syvertsen, A. K., & Metzger, A. (2019). Examining character structure and function across childhood and adolescence. *Child Development*, 90(4), e505-e524. <https://doi.org/10.1111/cdev.13035>
- Steptoe, A. (2019). Happiness and health. *Annual Review of Public Health*, 40(1), 339-359. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040218-044150>
- Teymouri, R., Najafi Fard, T., Amaraei, K., Bahrami, E., Ghorbani Kalkhajeh, S., & Yousefi, S. (2022). Analyzing the Effectiveness of Communication Skills on Sibling Relationship of Adolescents With Down Syndrome. *Iranian Rehabilitation Journal*, 20(4), 459-468. <http://dx.doi.org/10.32598/irj.20.4.255.11>